

Тема 1. Історія розвитку студентського спорту: від витоків до Універсіади

Мета вивчення теми: розглянути сутність та особливості національних моделей розвитку студентського спорту в різних країнах світу та в Україні; усвідомити значення Універсіади як важливого інструменту міжнародної спортивної дипломатії та формування позитивного іміджу держави на світовій арені; набути навичок порівняльного аналізу спортивних систем різних країн та оцінювання ролі великих спортивних подій у міждержавних комунікаціях.

Питання для самостійного вивчення

1. Національні моделі розвитку студентського спорту: світовий та український досвід.
2. Роль Універсіад у міжнародній спортивній дипломатії та формуванні іміджу держави.

Ключові терміни та поняття: *студентський спорт, національна спортивна система, освітньо-спортивні комплекси, інституціоналізація студентського спорту, CIE (Confédération Internationale des Étudiants), FISU (Fédération Internationale du Sport Universitaire), спортивна політика держави, реформи вищої освіти та студентського спорту, «м'яка сила», державна підтримка спорту, культурна дипломатія, міжнародна спортивна дипломатія, соціокультурна інтеграція через спорт.*

Методичні вказівки до вивчення питань, які виносяться на самостійне опрацювання

Вивчення *першого питання* передбачає зосередження на сутності та структурних особливостях національних моделей розвитку студентського спорту. Національні моделі студентського спорту потрібно розглянути як системи організації, управління, фінансування та популяризації спортивної діяльності серед студентської молоді, що формуються відповідно до соціально-економічних, культурних та освітніх особливостей конкретної країни.

Необхідно ознайомитися з двома основними типами моделей:

 Централізовані моделі (наприклад, у Китаї або Франції), де провідну роль у розвитку студентського спорту відіграють державні органи.

 Децентралізовані моделі (наприклад, у США та Канаді), де розвитком опікуються університети, ліги, приватні фонди та студентські асоціації.

Зосередити увагу більш детально варто на американській моделі, де студентський спорт є інтегрованою частиною освітнього процесу, має комерціалізований характер і є джерелом фінансування університетів через

телеправа, спонсорство та квиткові продажі.

Опрацювання питання передбачає також ознайомлення з вітчизняною моделлю, яка поєднує елементи централізованого управління (через Міністерство освіти і науки України, Міністерство молоді та спорту України) та громадського самоврядування (Спортивна студентська спілка України, федерації з видів спорту). Важливо відзначити, що в Україні проводяться національні Універсиади, чемпіонати серед ЗВО, поступово формується система підтримки студентських команд на міжнародному рівні.

Порівняльний аналіз дозволяє виявити переваги й недоліки існуючих моделей, зокрема:

✚ в Україні спостерігається недостатній рівень фінансування та відсутність сталої інфраструктури. Ці гальмівні процеси ще більше посилюються в умовах воєнного стану;

✚ проте наявність освітніх програм у сфері фізичної культури і спорту та міжнародні досягнення українських студентів створюють перспективи для розвитку.

Вивчення *другого питання* необхідно розпочати з ознайомлення з поняттям Універсиада. Це міжнародні багатопрофільні спортивні змагання студентської молоді, які організовує FISU (Міжнародна федерація студентського спорту). Ці змагання охоплюють літній і зимовий формати та проходять кожні два роки.

Важливо відзначити, що Універсиади є не лише спортивною подією, а й потужним інструментом міжнародної спортивної дипломатії. Вони виконують функцію платформи для міжкультурного обміну, розвитку партнерських відносин між державами, а також просування національних інтересів у міжнародному гуманітарному просторі.

Зосередити увагу потрібно на таких аспектах:

✚ участь в Універсиадах сприяє формуванню позитивного іміджу держави;

✚ проведення Універсиади на території країни дозволяє продемонструвати її інфраструктурні, організаційні та культурні можливості;

✚ участь національних команд та їхні перемоги посилюють престиж країни, її впізнаваність у світі.

Зауважте, що спорт і дипломатія тісно пов'язані: участь у студентських змаганнях сприяє розширенню міжнародного впливу держави через «м'яку силу», зміцненню культурних зв'язків та розбудові позитивного гуманітарного образу країни.

Розгляд цих питань вимагає усвідомлення глибокого взаємозв'язку між внутрішньою політикою у сфері студентського спорту та його міжнародною проєкцією через Універсиади. Якість та результативність національної моделі студентського спорту впливають на ефективність міжнародного представництва.

Розвиток студентського спорту не лише підвищує рівень фізичної культури молоді, а й відкриває широкі можливості для держави в іміджевому позиціонуванні, культурній експансії та міжнародній співпраці.

Питання для самоконтролю

1. Які соціокультурні чинники сприяли виникненню студентського спорту у світі?
2. У чому полягали особливості розвитку студентського спорту в США у XIX–XX ст.?
3. Як вплинуло створення CIE (Confédération Internationale des Étudiants) на розвиток студентського спорту?
4. Які національні особливості формували студентський спортивний рух у Великій Британії?
5. Як студентський спорт розвивався у Франції у міжвоєнний період?
6. Охарактеризуйте особливості розвитку студентського спорту в Україні у період кінця XIX – початку XX століття.
7. Які головні зміни відбулися у системі студентського спорту України після здобуття незалежності?
8. Які сучасні організації координують студентський спорт в Україні?
9. Які цілі ставили організатори перших міжнародних студентських спортивних змагань?
10. Яку роль відіграє FISU (Міжнародна федерація університетського спорту) в розвитку Універсіад?
11. Поясніть, як Універсіади сприяють культурній дипломатії між країнами-учасниками.
12. Чому проведення Універсіади важливе для іміджу країни на міжнародній арені?
13. Наведіть приклади використання Універсіад як інструменту формування позитивного міжнародного іміджу держав.
14. Яким чином участь України в Універсіадах впливає на міжнародне сприйняття нашої країни?

Тести

1. У якій країні виникли перші організовані студентські спортивні змагання?
 - а) Німеччина;
 - б) Велика Британія;
 - в) США;
 - г) Франція.
2. Який університет вважається одним із піонерів розвитку студентського спорту?
 - а) Гарвардський університет;
 - б) Болонський університет;
 - в) Оксфордський університет;
 - г) Сорбонна.
3. Коли було створено Міжнародну конфедерацію студентів (CIE)?

- а) у 1905 р.;
- б) у 1919 р.;
- в) у 1923 р.;
- г) у 1946 р.

4. *Що стало головною метою створення СІЕ?*

- а) виключно спортивні змагання;
- б) співпраця у сфері освіти, спорту і культури;
- в) політичне об'єднання студентства;
- г) поширення комерційних спортивних ліг.

5. *Яку модель розвитку студентського спорту найчастіше використовують у США?*

- а) спорт як факультативна активність;
- б) спорт як хобі;
- в) спорт як частина освітньої системи і стипендіального забезпечення;
- г) спорт як волонтерська діяльність.

6. *Укажіть головну місію Універсіад згідно з принципами FISU:*

- а) популяризація олімпійських видів спорту;
- б) розвиток професійного спорту;
- в) сприяння культурному та спортивному обміну між студентами;
- г) рекламування університетів світу.

7. *Що є характерною рисою Універсіад порівняно з Олімпійськими іграми?*

- а) Універсіади мають більше спортивних дисциплін;
- б) Універсіади є комерційними проєктами;
- в) вони обмежені тільки студентами та молодими спортсменами;
- г) Універсіади об'єднують спортивний та освітній елементи.

8. *Чому проведення Універсіади важливе для міжнародного іміджу держави?*

- а) держава отримує додаткові податкові надходження;
- б) держава демонструє свій потенціал у спорті, культурі та організації великих заходів;
- в) це сприяє економічному зростанню;
- г) це дозволяє залучити більше іноземних студентів.

9. *В якому році Україна вперше офіційно взяла участь в Універсіаді як незалежна держава?*

- А) у 1990 р.;
- Б) у 1992 р.;
- В) у 1993 р.;
- Г) у 1996 р.

10. *Яку роль відіграє Універсіада для іміджу університетів-організаторів?*

- а) лише комерційну;
- б) лише туристичну;
- в) мінімальну;
- г) підвищує академічний рейтинг і репутацію університетів на

міжнародній арені.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. ✍ Схематично представте вплив спортивної дипломатії на організацію Універсіад. Включіть основні аспекти, такі як участь в міжнародних організаціях, роль послів та стратегія взаємодії з іншими державами. Охарактеризуйте спортивну дипломатію як інструмент «м'якої сили» та складник регулювання світових взаємин.

Завдання 2. ✍ Підготуйте таблицю з аналізом іміджевих змін, які країна може зазнати після організації Універсіади. Оцініть можливі позитивні та негативні наслідки для економіки, культури, зовнішньої політики.

Завдання 3. ✍ Надайте детальну характеристику 5 Універсіад, у яких брали участь українські спортсмени. Вкажіть їх результати. Обґрунтуйте важливість цих змагань для іміджу України на міжнародній арені.

Завдання 4. ✍ Порівняйте участь студентської молоді різних країн у спорті (США, Великобританія, Україна, Японія). Аналіз проведіть за такими критеріями, як кількість спортсменів, види спорту, змагання. Результати аналізу подайте в таблиці.

Завдання 5. ✍ Схематично зобразіть етапи розвитку студентського спорту в Україні від початку ХХ століття до сьогодення. Відзначте важливі події, реформи та зміни в нормативно-правовому забезпеченні.